

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Декан соціально-гуманітарного факультету
 Оksана ГОМОТЮК
 « _____ » _____ 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
 В.о. проректора з науково-педагогічної роботи
 Віктор ОСТРОВЕРХОВ
 « _____ » _____ 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор ННІНОТ
 Святослав ПИТЕЛЬ
 « _____ » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни
«ІСТОРІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ»

Ступінь вищої освіти – бакалавр
 Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка
 Спеціальність – 012 Дошкільна освіта
 Освітньо-професійна програма – Дошкільна освіта. Інклюзивна освіта.

кафедра освітології і педагогіки

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КПЗ (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	1	30	30	4	8	48	120	1
Заочна	1	1	8	4	-	-	108	120	2

31.08.2023

Тернопіль – 2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 012 «Дошкільна освіта», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23 червня 2023 р.).

Робочу програму склав к.пед.н., доцент кафедри освітології і педагогіки **Роман Брик**.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри освітології і педагогіки (протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.).

**Завідувач кафедри,
д.пед.н., проф.**

Лілія РЕБУХА

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 012 «Дошкільна освіта» (протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.).

**Голова групи забезпечення
спеціальності, к.е.н., доц.**

Ірина БІЛОУС

**Гарант освітньої програми,
к.е.н., доцент**

Ірина БІЛОУС

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Історія дошкільної педагогіки»**

1. Опис дисципліни «Історія дошкільної педагогіки»

Дисципліна «Історія дошкільної педагогіки»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4	галузь знань – 01 «Освіта/Педагогіка»	Статус дисципліни Професійна підготовка Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 011 «Освітні. педагогічні науки» Освітньо-професійна програма – Дошкільна освіта. Інклюзивна освіта	Рік підготовки: <i>Денна – 1 курс</i> <i>Заочна – 1 курс</i> Семестр: <i>Денна – 1 семестр</i> <i>Заочна – 1,2 семестр</i>
Кількість змістових модулів – 3	ступінь вищої освіти – Бакалавр	Лекції: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна - 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин <i>денна – 120 год.</i> <i>заочна – 120 год.</i>		Самостійна робота: <i>Денна – 56</i> <i>Заочна – 108</i> Індивідуальна робота <i>Денна – 4</i> Тренінг <i>Денна – 4</i>
Тижневих годин – 8, з них аудиторних – 4		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Історія дошкільної педагогіки»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія дошкільної педагогіки» є ознайомлення студентів з основними закономірностями розвитку історико-педагогічних явищ в теорії і практиці дошкільної педагогіки, здобутками вітчизняної та зарубіжної дошкільної педагогіки, підготовка кваліфікованих фахівців в галузі дошкільної освіти, здатних до практичної професійної діяльності та здійснення самостійного наукового дослідження проблем з навчання і виховання дітей на основі методу конкретно-історичного підходу до явищ минулого на різних його етапах.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- формування у студентів знань про розвиток освіти та виховання, зокрема громадського дошкільного виховання в різних країнах, в тому числі й в Україні, у різні історичні епохи;
- засвоєння студентами знань про розвиток педагогічної думки в педагогічних системах класиків зарубіжної та вітчизняної дошкільної педагогіки;
- вироблення у студентів об'єктивного підходу до історико-педагогічних явищ;
- розвиток умінь аналізувати педагогічні системи минулого та інтегрувати у сучасну практику навчання і виховання дітей дошкільного віку;
- вироблення наукового підходу до опрацювання та вивчення літературних педагогічних першоджерел (праць видатних педагогів): вміння здійснювати науковий огляд систематизованих першоджерел, користуватись прийомами швидкого, уповільненого, вибіркового та змішаного читання, засобами накопичення матеріалів в процесі критичного аналізу літератури;
- виховання почуття пошани до педагогічної спадщини свого народу;
- набуття умінь і навичок використання історичного методу для вирішення практичних завдань навчання та виховання дітей дошкільного віку;
- розвиток інтересу та прагнення до самостійної навчальної та наукової діяльності, самостійності мислення;
- підготовка студентів до здійснення самостійного педагогічного дослідження та оформлення його у вигляді курсової чи дипломної роботи;
- формування у процесі навчання професійної майстерності, організаційно-методичних навичок, вміння творчо використовувати отримані знання у практиці навчання і виховання дітей дошкільного віку.

2.3. Передумови для вивчення дисципліни.

Вивчення «Історії дошкільної педагогіки» розпочинається на

початковому етапі опанування освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта. Інклюзивна освіта» та спирається на знання студентами основ всесвітньої історії та історії України, світової культури, суспільствознавчих шкільних предметів.

Дисципліна передбачає наявність знань із суміжних дисциплін: «Історії та культура України», «Загальна педагогіка», «Педагогіка дошкільника», цілеспрямованої роботи над вивченням спеціалізованої літератури, використання інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізування та використання інформації з різних джерел, активності на лекціях і практичних заняттях, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань.

3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Вивчення дисципліни забезпечує формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей:

- **ЗК-2.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- **ЗК-3.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- **СК-1.** Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.
- **СК-5.** Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.
- **СК-23.** Здатність застосовувати сучасні освітні, реабілітаційні, арттерапевтичні, інформаційні та профорієнтаційні технології у роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного освітнього середовища.
- **СК-25.** Здатність до налагодження взаємодії та консультування батьків дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами.
- **СК-26.** Здатність організовувати науково-методичну та інноваційну діяльність в системі дошкільної та інклюзивної освіти.

3.1. Результати навчання

- **ПР-9.** Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір

закладу дошкільної освіти.

– **ПР-15.** Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

3.2. Матеріально-технічне забезпечення.

Технічні засоби (мультимедійне устаткування, комп'ютери), обладнання, прилади та інструменти (тематичні стенди, таблиці, дидактичні матеріали).

4. Програма навчальної дисципліни «Історія дошкільної педагогіки»

Змістовий модуль 1. Історія західноєвропейської педагогічної думки в контексті дошкільного виховання

Тема 1. Антична педагогіка. Виховання і навчання дітей: від Античності до Середньовіччя.

Введення в дисципліну «Історія дошкільної педагогіки». «Історія дошкільної педагогіки» як галузь наукового знання.

Виховання дітей умовах первіснообщинного ладу та в античних суспільствах. Альтернативні системи виховання у Давній Греції. Роль родинного виховання в епоху патріархально-родового Риму. Зародження філософсько-педагогічної думки в античному суспільстві. Перші педагогічні теорії, що знайшли практичне втілення у педагогічній діяльності та наукових ідеях Сократа, Платона, Арістотеля, Цицерона, Квінтіліана. Філософські твори педагогічного змісту.

Особливості дошкільної освітньо-виховної практики в епоху Середньовіччя.

Література: [1; 3; 7; 14; 16; 21; 25; 30].

Тема 2. Педагогічна думка про дошкільне виховання у Європі в епоху Відродження та Реформації.

Зміни у поглядах на дошкільне виховання в епоху Відродження. Твори і педагогічна практика видатних педагогів-гуманістів. Педагогічні ідеї гуманістів та ранніх соціалістів-утопістів в галузі дошкільного виховання (Ф. Рабле, М. Монтень, Т. Мор, Т. Кампанелла). Громадське і сімейне виховання.

Основні ідеї реформаторського руху: здобутки, прогресивні тенденції тощо. Аналіз історичних фактів епохи Реформації: великі теоретики та практики педагогіки. Єзуїтське виховання.

Школа і педагогіка в країнах західної Європи в XVII ст. Ян Амос

Коменський - основоположник педагогіки Нового часу. Педагогічна система, дидактичні принципи та погляди Я.А. Коменського на дошкільне виховання. Праці Я.А. Коменського: «Материнська школа», «Золоте правило» дидактики та їх реалізація у роботі сучасного вихователя з дітьми дошкільного віку.

Література: [3; 7; 14; 16; 21; 25].

Тема 3. Освітня діяльність та педагогічні погляди представників західноєвропейської педагогічної науки XVII–XVIII ст. в галузі дошкільного виховання.

Англійська педагогіка XVII ст. Педагогічні погляди Д. Локка на виховання малої дитини. «Думки про виховання». Особливості фізичного, морального виховання. Місце іграшок у вихованні дитини. Розвиток дитячої допитливості.

Епоха Просвітництва. Педагогічні погляди Ж. Ж. Руссо. Теорія природного й вільного виховання. Педагогічний роман «Еміль або про виховання». Періодизація життя дитини. Виховання малої дитини.

Література: [3; 13; 14; 16; 21; 24; 25].

Тема 4. Розвиток педагогічної думки і суспільне дошкільне виховання дітей у Західній Європі у XIX-XX ст.

Освітня діяльність та педагогічні ідеї Й. Г. Песталоцці. Й. Г. Песталоцці про сімейне дошкільне виховання. «Книга матерів», її значення у розробці програми розвитку дитини.

Освітня діяльність та педагогічні погляди утопістів Р. Оуена, Ш. Фур'є, А. К. Сен-Сімона в галузі дошкільного виховання. Створення Оуеном перших дошкільних установ. Зміст і методи виховання в них. Вимоги до вихователів. Фур'є про державні дошкільні заклади.

Педагогічна діяльність і теорія Фрідріха Фребеля. Освітня діяльність Фребеля. Поява назви «дитячий садок». Теорія розвитку дитини.

Педагогіка і методика виховання в дитячому садку. Система ігор і занять з дітьми дошкільного віку. «Дари» Фребеля. «Дитячий садок».

Нова педагогіка кінця XIX – першої третини XX ст. про виховання дітей дошкільного віку. Поліна Кергомар про дошкільне виховання у Франції.

Педагогічна система Марії Монтесорі. «Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в Будинках дитини». Зміст, методи і засоби виховання дітей дошкільного віку. Роль органів чуття. Дидактичний матеріал.

Джон Дьюї про виховання дошкільників. Дитиноцентризм.

Література: [1; 3; 6; 14; 16; 25; 26].

Змістовий модуль 2. Історія української національної дошкільної педагогіки

Тема 5. Народна педагогіка як основа наукової дошкільної педагогічної теорії.

Суть народної педагогіки як науки. Основні історичні етапи становлення української етнопедагогіки. Проблеми навчання та виховання дітей дошкільного віку в народній педагогіці.

Література: [3; 6; 8; 13; 14; 16; 19; 21; 27].

Тема 6. Розвиток виховання та освіти на території України із стародавніх часів до початку ХХ ст.

Виховання у східних слов'ян в дохристиянський період. Освітні надбання Київської Русі. Вплив прийняття християнства на розвиток писемної культури. Виховні та освітні традиції слов'ян. Педагогічні пам'ятки Київської Русі: «Златоуст», «Ізборник Святослава», «Повчання Володимира Мономаха дітям». Просвітницька діяльність Ярослава Мудрого.

Просвітницька діяльність і педагогічні ідеї видатних вчених, письменників і громадських діячів. Просвітницька діяльність та педагогічні ідеї Г. Сковороди.

Освітня діяльність і педагогічні погляди К. Ушинського. К. Ушинський про народність виховання і національні системи виховання. Видатний педагог про роль рідної мови у розвитку дітей, формування їх духовності. Праця «Рідне слово». Книга «Людина як предмет виховання». К. Ушинський про сімейне і суспільне виховання дітей дошкільного віку. К. Ушинський про соціальну природу гри та її виховну роль. Ідеї К. Ушинського і відродження національної системи виховання.

Проблема дошкільного виховання дітей в працях українських культурно-освітніх діячів кінця ХІХ – поч. ХХ ст. Педагогічні погляди Х. Алчевської. Б. Грінченко про гармонійний розвиток дітей раннього віку.

Література: [3; 7; 8; 13; 14; 16; 22; 24].

Тема 7. Освіта, суспільне дошкільне виховання у першій половині ХХ ст.

Піднесення в галузі теорії і практики дошкільного виховання в Україні на початку ХХ століття. Діяльність педагогічних товариств сприяння дошкільному вихованню. Створення системи суспільного дошкільного виховання. Випуск журналу «Дошкільне виховання». Педагогічні погляди та організаторська діяльність діячів суспільного дошкільного виховання початку ХХ століття: Т. Лубенця, Н. Лубенець, К. Маєвської, Н. Петерсен, С. Русової, І. Сікорського, К. Толмачевської, Е. Яновської, та ін..

Політика уряду УНР в галузі освіти. Заходи уряду УНР по створенню державної системи суспільного дошкільного виховання.

Просвітницька діяльність, теорія та методика дошкільного виховання

С. Русової. Внесок С. Русової в організацію національного дошкільного виховання. Педагогічна концепція С. Русової. Праці С. Русової в галузі дошкільного виховання. «Дошкільне виховання». «Теорія і практика дошкільного виховання». Ідеї С. Русової і відродження сучасного українського дошкілля.

Теорія і практика суспільного дошкільного виховання дітей дошкільного віку у 20-ті роки. Педагогічна діяльність та ідеї О. Дорошенко. Книга «Дитячий садок» (1922) р.). Робоча книжка Е. Яновської «Дошкільне виховання» (1927 р.) як перший виклад українськими педагогами радянської концепції і програми виховання дітей дошкільного віку.

Розвиток суспільного дошкільного виховання у 30-ті роки. Проголошення «Дошкільного походу». Розробка програмно-методичних документів для дошкільних закладів. Позитивні досягнення й негативні риси дошкільного виховання у 30-ті роки.

Педагогічна спадщина А. Макаренка. Загальна характеристика творів А. Макаренка «Книга для батьків», «Лекції про виховання дітей». Сучасні погляди на педагогічну спадщину А. Макаренка.

Література: [3; 13; 14; 16; 18; 22; 24; 25].

Тема 8. Педагогічна думка, освіта, становлення суспільного дошкільного виховання в Галичині в кінці ХІХ - 30-х рр. ХХ ст.

Основні періоди розвитку національного дошкільного виховання у Галичині. Роль товариств в організації дошкільних установ у Галичині. Освітньо-виховні ідеали, погляди та культурно-просвітницька діяльність науковців та практичних працівників України в теорію і практику дошкільного виховання.

Література: [3; 13; 14; 16; 22; 24; 30].

Тема 9. Освіта, суспільне дошкільне виховання у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Розбудова суспільного дошкільного виховання в повоєнні роки. Заходи з реформування дошкільної освіти. Організація різних типів дошкільних закладів. Роль підприємств і колгоспів у діяльності дошкільних закладів.

В. Сухомлинський про виховання дітей дошкільного віку. Використання ідей В. О. Сухомлинського у сучасній практиці виховання дітей дошкільного віку.

Освітня реформа 1984 р. Комплекс – дитячий садок-початкова школа. Розвиток дошкільної освіти з 1991 р. по наш час. Оновлення нормативно-правової бази дошкільної освіти.

Українські вчені – теоретики дошкільної освіти.

Література: [3; 13; 14; 16; 18; 22; 24; 25].

5. Структура вивчення дисципліни
«Історія дошкільної педагогіки»
денна/заочна форма навчання

Назва теми	Кількість годин										Контрольні заходи
	Лекції		Практ. заняття		Самост. робота		ІРС		Тренінг, КПЗ		
	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	
Змістовий модуль 1.											
Історія західноєвропейської педагогічної думки в контексті дошкільного виховання											
Тема 1. Історія дошкільної педагогіки як галузь наукового пізнання. Антична педагогіка. Виховання і навчання в епоху Середньовіччя.	4	2	4		5	12					Презентації результатів виконаних завдань
Тема 2. Педагогічна думка про дошкільне виховання у Європі в епоху Відродження та Реформації.	4		4		5	12					Презентації результатів виконаних завдань
Тема 3. Освітня діяльність та педагогічні погляди представників західноєвропейської педагогічної науки XVII–XVIII ст. в галузі дошкільного виховання.	2		2		6	12	1				Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Тема 4. Розвиток педагогічної думки і суспільне дошкільне виховання дітей у Західній Європі у XIX-XX ст.	4	2	4	2	6	12	1				Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Змістовий модуль 2.											
Історія української національної дошкільної педагогіки											
Тема 5. Народна педагогіка як джерело і основа наукової дошкільної педагогіки.	2		2		6	12					Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань

Тема 6. Розвиток виховання та освіти на території України із стародавніх часів до початку XX ст.	4	2	4		6	12				Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Тема 7. Освіта, суспільне дошкільне виховання у першій половині XX ст.	4		4		6	12	1			Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Тема 8. Педагогічна думка, освіта, становлення суспільного дошкільного виховання в Галичині в кінці XIX - 30-х рр. XX ст.	2		2		6	12				Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Тема 9. Освіта, суспільне дошкільне виховання у другій половині XX ст. – на початку XXI ст.	4	2	4	2	6	12	1		4	Тести, вправи, презентації результатів виконаних завдань
Разом	30	8	30	4	52	108	4		4	
Підсумковий контроль	Екзамен									

6. Тематика практичних занять.

Змістовий модуль 1. Історія західноєвропейської педагогічної думки в контексті дошкільного виховання

Практичне заняття 1-2. Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Історія дошкільної педагогіки». Освіта, виховання і розвиток педагогічної думки в умовах первісного та рабовласницького суспільства.

Мета: Ознайомлення студентів із методологічними основами, основними категоріями, структурою навчальної дисципліни, а також особливостями виховання у первісному суспільстві, системами виховання античного світу та з першими науковими розробками античних філософів Греції та Риму.

Питання для обговорення

1. Предмет та завдання історії дошкільної педагогіки. Методологічні

основи. Структура курсу.

2. Виникнення виховання, основні теорії походження виховання.

3. Особливості виховання на різних етапах розвитку первісного суспільства.

4. Виховання і школа в Стародавній Греції.

5. Елементи дошкільної педагогіки у філософських системах стародавнього світу. Педагогічні ідеї Сократа, Аристотеля, Демокріта, Платона про суспільне дошкільне виховання дітей.

6. Сімейне і суспільне виховання в Стародавньому Римі. М. Ф. Квінтіліан про виховання дітей дошкільного віку.

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Сформулюйте понятійно-категоріальний апарат історії дошкільної педагогіки як науки і навчальної дисципліни.

2. Які чинники визначили суспільний характер виховання дітей у первіснообщинному суспільстві?

3. Складіть логіко-структурну схему (таблицю, конспект-схему) змісту виховання у первісному суспільстві.

4. Розкрийте зміст навчання й виховання хлопчиків-спартанців в агелах.

5. Доведіть, що спартанська і афінська виховні системи є такими, що унеможлиблюють одна одну.

6. Які наслідки афінської освітньої системи мають непересічну цінність для сучасної загальнолюдської і педагогічної культури?

7. Підберіть газетну статтю різних років, яка б підтвердила важливість та актуальність вивчення історії педагогіки.

8. Складіть словник педагогічних термінів стосовно епохи Античності.

9. Випишіть із книги М.Ф. Квінтіліана «Виховання оратора» думки про виховання дітей в ранньому віці.

10. Прочитайте «Про спартанське виховання» Плутарха.

11. Зробіть висновки, прочитавши уривок із «Спогадів про Сократа».

Тематика рефератів і письмових повідомлень

1. Культура та освіта Стародавнього Сходу.

2. Ідея суспільного дошкільного виховання в працях Платона.

3. Порівняльний аналіз думок (поглядів) грецьких, римських і східних філософів щодо виховання особистості.

4. Проблема педагога в праці М. Ф. Квінтіліана «Про виховання оратора».

5. Праця М. Ф. Квінтіліана «Про виховання оратора» та її вплив на розвиток педагогічної думки Древнього Риму.

Література: [3; 13; 14; 16; 21; 25; 30].

Практичне заняття 3-4. Педагогічна думка про дошкільне виховання у Європі в епоху Відродження та Реформації.

Мета: Проаналізувати педагогічні ідеї епохи Відродження. Охарактеризувати епоху Нового часу; ознайомитися з основними етапами життєдіяльності Я. А. Коменського; проаналізувати складові концепції видатного чеського педагога.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика епохи Відродження: сутність явища, представники, формування нового ідеалу виховання.
2. Освітні тенденції європейського Відродження. «Будинок радості» (Вітторіно да Фільтре).
3. Гуманістичні ідеї представників епохи Відродження (Ф. Рабле, Е. Роттердамський, М. Монтень та ін.).
4. Гуманізм педагогічної системи Яна Амоса Коменського (1592- 1670):
 - а) характеристика основних етапів педагогічної діяльності Я. А. Коменського; мета і завдання виховання, фактори формування особистості;
 - б) принципи природовідповідності, гуманності та народності як основа педагогіки Я. А. Коменського, ідея пансофічної школи;
 - в) вікова періодизація й дидактичні ідеї Я. А. Коменського (завдання, принципи, правила, методи й форми організації навчання);
 - г) школа як «майстерня гуманності», вимоги до вчителя;
 - д) ідеї морального виховання Я. А. Коменського;
5. Зміст і методика виховання дітей в материнській школі.
6. Значення педагогічних ідей Я.А. Коменського для сучасного дошкільного закладу і початкової школи.

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Підготувати презентацію, яка висвітлює життєвий шлях та педагогічну діяльність Я.А. Коменського.
2. Розробити програму екскурсії «Педагогічна книга Я.А. Коменського».
3. Виписати в таблицю дидактичні принципи і висловлювання Я. А. Коменського.

Тематика рефератів і письмових повідомлень

1. Принцип природовідповідності Я.А. Коменського і сучасність.
2. Я.А. Коменський про мету і завдання виховання.
3. Виховні ідеї Я.А. Коменського і завдання дошкільного виховання в Україні (у сьогоднішній).
4. Я.А. Коменський і Україна.

Література: [3; 13; 14; 16; 21; 25; 30].

Практичне заняття 5. Педагогічні системи представників епохи Просвітництва Ж.-Ж.Руссо та Дж. Локка.

Мета: Систематизувати знання про стан суспільного розвитку країн Західної Європи в період буржуазних революцій; засвоїти основні педагогічні

ідеї Дж. Локка та Ж.-Ж. Руссо; порівняти основні положення педагогічних поглядів представників епохи Просвітництва.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика епохи Просвітництва в Західній Європі.
2. Педагогічні погляди Дж. Локка:
 - а) філософські та соціальні погляди як джерело побудови педагогічної концепції;
 - б) мета та завдання виховання; в) програма виховання джентльмена. «Думки про виховання».
3. Загально-педагогічні ідеї Ж.-Ж. Руссо:
 - а) філософські та суспільно-політичні засади педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо;
 - б) мета виховання та загально-педагогічні принципи Ж.-Ж. Руссо.
 - в) вікова періодизація, зміст навчання й виховання в кожному з періодів. «Еміль, або Про виховання».

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Дайте характеристику філософських і суспільно-політичних поглядів Дж. Локка. Поміркуйте про їх взаємозв'язок із теорією «чистої дошки» видатного англійського педагога.
2. Проаналізуйте твір Дж. Локка «Думки про виховання». Поясніть, чому в структурі цього твору та у своїй виховній системі Дж. Локк дотримується такої послідовності: фізичне виховання, моральне виховання, розумове виховання.
3. Сформулюйте сутність підходів Ж.-Ж. Руссо до вирішення проблеми факторів формування особистості. Чим відрізняється його підхід від позицій Я. А. Коменського та Дж. Локка? Чи є ці ідеї актуальними для вирішення проблем виховання в сучасних умовах?
4. Згадайте тлумачення принципу природовідповідності Я. А. Коменським, Ж.- Ж. Руссо, (наведіть цитати з відповідних творів). Сформулюйте своє розуміння цього принципу. Яке визначення знайшов він у сучасних концепціях національного виховання?

Тематика рефератів і письмових повідомлень

1. Вільне виховання Ж.Ж. Руссо як засіб утвердження відповідальності дітей дошкільного віку.
2. Ж.Ж. Руссо про виховання жінки.
3. Традиції Джона Локка в системі виховання сучасної Англії.
4. Джон Локк про значення іграшки у вихованні дітей раннього віку.

Література: [3; 14; 16; 18; 24; 25; 30].

Практичне заняття 6-7. Розвиток педагогічної думки і суспільне дошкільне виховання дітей у Західній Європі у ХІХ-ХХ ст.

Мета: Ознайомитися з основними етапами життя й діяльності Й. Г. Песталоцці, Ф. Фребеля. Охарактеризувати основні положення

педагогічних систем представників ідеї розвивального навчання. Ознайомитися із внеском Марії Монтесорі у теорію та практику дошкільного виховання і на основі аналізу її праць розкрити основні педагогічні ідеї.

Питання для обговорення:

1. Педагогічна система Й. Г. Песталоцці (1746-1827):
 - а) соціально-реформаторські ідеї Й. Г. Песталоцці, соціальнопедагогічна та освітня діяльність;
 - б) принципи природовідповідного та гармонійного розвитку особистості в теорії елементарної освіти.
2. Вплив ідей І.Г. Песталоцці на подальший розвиток початкової освіти та теорії дошкільного виховання.
3. Педагогічна діяльність Ф. Фребеля.
4. Ф. Фребель про суспільне виховання дітей дошкільного віку і організацію дитячої діяльності у дитячому садку.
5. Розиток Ф. Фребелем теорії гри. «Дарунки Фребеля».
6. Вплив ідей Ф. Фребеля на розвиток теорії і практики виховання дітей дошкільного віку.
7. Педагогічна система М. Монтесорі. Теорія самонавчання і самовиховання.
8. Методика виховання у «будинках дітей»: організація життя дітей, сенсорне виховання і підготовка до праці, виховання дисциплінованості й релігійності.
9. Основні положення книги М. Монтесорі «Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в «Будинках дитини».

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Поміркуйте про відмінності трактування принципу наочності в дидактичних концепціях Я. А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці.
2. Дістервег зазначав, що поганий учитель подає істину, а хороший учить її знаходити. У чому полягають особливості діяльності хорошого вчителя (методи навчання, які він застосовує) на думку А. Дістервега та на Вашу думку?
3. Поміркуйте про ставлення до фізичних покарань Я. А. Коменського, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці. У чому полягає принципова відмінність у ставленні педагогів до цієї проблеми, чим вона зумовлена?
4. Опишіть кожен із шести Дарунків Ф. Фребеля. Розкрийте виховний вплив і методику використання кожного з них.
5. Підготувати презентацію, яка висвітлює життєвий шлях та педагогічну діяльність Марії Монтесорі.
6. Чи обґрунтованою є думка М. Монтесорі про те, що дитина повинна бути цілком вільною в своїх спостереженнях і діяльності, мати право вільного вибору? Чи не приведе це до некерованості й низької результативності виховного процесу?
7. У чому полягає суть «методу М. Монтесорі»?
8. Чи є переконливими для Вас результати, які отримала М. Монтесорі в

експериментальній роботі з використанням свого методу в «Будинку дитини»?
9. Чи можна повністю перенести ідеї М. Монтессорі в роботу українських дитячих садків і шкіл?

Тематика рефератів і письмових повідомлень

1. Непересічна цінність педагогічних ідей М. Монтессорі для сучасного дошкільного закладу.
2. М. Монтессорі і сутність гуманізації виховання.
3. Використання педагогічних ідей М. Монтессорі в роботі сучасного дошкільного закладу.

Література: [3; 13;14; 15; 24; 27; 30].

Змістовий модуль 2. Історія української національної дошкільної педагогіки

Практичне заняття 8. Народна педагогіка як основа наукової дошкільної педагогічної теорії.

Мета: Поглибити та узагальнити знання щодо основних принципів, напрямів, методів і засобів української народної педагогіки, її характерних особливостей.

Питання для обговорення:

1. Народна педагогіка як основа і першоджерело наукової педагогічної теорії.
2. Сутність і особливості народної педагогіки як науки.
3. Джерело виникнення і розвитку етнопедагогіки.
4. Основні віхи становлення і розвитку української етнопедагогіки.
5. Основні складові частини (розділи) народної педагогіки. Принципи і методи народної педагогіки.

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Дайте визначення поняття «українська народна педагогіка».
2. У чому полягає відмінність народної педагогіки від наукової?
3. Охарактеризуйте основні принципи та засоби народної педагогіки.
4. Розкрийте зміст напрямів народної педагогіки:
 - а) моральне виховання;
 - б) трудове виховання;
 - в) розумове виховання;
 - г) естетичне виховання;
 - д) патріотичне виховання.
5. Поясніть традиції українського сімейного виховання.
6. Розкрийте сутність педагогіки народного календаря.

Література: [3; 14; 16; 19; 22; 24; 25].

Практичне заняття 9. Розвиток виховання та освіти на території

України із стародавніх часів до початку XX ст.

Мета: Ознайомити студентів з особливостями вітчизняної педагогічної культури в дофеодалний та феодальний періоди. Поглиблено ознайомитися з розвитком просвіти на Україні XIII-XVII ст. та проаналізувати соціальні педагогічні погляди діячів освіти цього періоду.

Питання для обговорення:

1. Виховання та навчання у давніх слов'ян.
2. Зародження та розвиток шкільної освіти в Київській Русі:
 - виникнення писемності та школи;
 - Київська школа книжного навчання;
 - монастирські школи;
 - школи грамоти.
3. Педагогічні тенденції в пам'ятках літератури Київської Русі.
4. Освіта на Україні. Братські школи та їх особливості.
5. Епоха українського національного Відродження. Заснування Острозької школи (1576 р.) та Києво-Могилянської колегії (1632 р.) як шкіл підвищеного типу.
6. Статути, підручники та навчальні посібники як педагогічні пам'ятки XVI–XVII ст.
7. Впровадження педагогічних ідей епохи Відродження і реформацій в діяльності братських шкіл.

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Назвіть характерні шляхи та етапи формування освіти, виховання, шкільництва і педагогічної думки в Київській Україні – Русі.
2. Розкрийте найбільш загальні особливості різних типів навчальних закладів Київської України–Русі.
3. Доведіть, чому двірцева школа Київської Русі була найпрестижнішим закладом Європи?
4. Визначте роль писемних пам'яток праукраїнської цивілізації у розвитку і формуванні системи шкільництва та виховання. Мотивуйте свої судження.
5. Виділіть основні «настанови» князя Володимира Мономаха в «Повчанні дітям» Володимира Мономаха.
6. Ознайомитися із Статутом Львівської братської школи. Виписати цінні напрямки в організації освіти.
7. Оцініть внесок Острозької академії в українську педагогічну культуру.
8. Визначте типові прикмети європеїзму в українській педагогіці й школі XVI–XVIII століть.

Тематика рефератів і письмових повідомлень

1. Традиційні засади виховання дітей в Київській Русі.
2. Соціокультурні чинники виникнення освіти у Київській Русі.
3. Проблеми дошкільного виховання дітей в пам'ятках літератури

Київської Русі.

4. Митрополит Іларіон – зачинатель вітчизняної дошкільної педагогіки.
 5. Перекладна література та перші літературні пам'ятники Київської Русі.
 6. Збереження і примноження освітніх традицій Київської Русі у Галицько-Волинській державі.
 7. Просвітницька діяльність князя Костянтина Острозького.
 8. Видатні вчені, педагоги, випускники Києво-Могилянської академії.
 9. Навчальні студії та діяльність громадських об'єднань студентів у Києво-Могилянській Академії.
 10. Педагогічні погляди Іова Борецького, Мелетія Смотрицького, Стефана Зизанія, Єпіфанія Славинецького, Симеона Полоцького.
- Література: [3; 11; 15; 21; 23; 25].

Практичне заняття 10. Розвиток шкільництва та поширення ідеї народності в педагогічній думці України (XIX – поч. XX ст.).

Мета: Ознайомитися з основними положеннями освітніх реформ, що сформували систему освіти Російської імперії. Засвоїти основні положення світогляду К. Д. Ушинського; проаналізувати головні ідеї теорії та практики педагога: антропологічні основи педагогіки; аспекти обґрунтування народної школи, формування в учнів національного характеру, переконань, світогляду, моралі, визначити ставлення К. Д. Ушинського до праці в житті людини. Проаналізувати трактування принципу народності й методичні інновації процесу навчання й виховання в поглядах Т. Г. Лубенця, Х. Д. Алчевської.

Питання для обговорення:

1. Становлення системи освіти в Російській імперії за реформами XIX ст. Земські школи. Недільні школи.
2. К. Д. Ушинський про педагогіку як науку і мистецтво виховання. Антропологічні основи педагогіки. Ідея народності виховання як методологічний принцип педагогічної системи К. Д. Ушинського. Розробка педагогом національної системи виховання.
3. Дидактичні погляди К. Д. Ушинського: вирішення проблеми мети освіти: концепції формальної та матеріальної мети освіти; дидактичні принципи; урок і самостійна робота учнів; навчальні книги К. Д. Ушинського: нові методичні ідеї та застосування надбань народної педагогіки; вимоги до вчителя-вихователя та його підготовки.
4. К. Д. Ушинський про роль праці в розвитку особистості й суспільства.
5. Розвиток педагогічної думки та народної школи в Україні. Педагогічні ідеї та діяльність Т. Г. Лубенця, Х. Д. Алчевської.

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Як обґрунтував К. Д. Ушинський необхідність формування в дітей національного характеру, світогляду, моралі, духовності? Чи актуальні його

міркування щодо цих питань для сучасної школи?

2. Спираючись на аргументи статті К. Д. Ушинського «Праця в її психічному та виховному значенні», доведіть, що праця є головним інструментом створення матеріальних цінностей і необхідна для фізичного й духовного вдосконалення людини, для підтримки людської гідності, для свободи й щастя людини.

3. Прокоментуйте вислови К. Д. Ушинського: «Саме виховання, якщо воно бажає щастя людині, повинне виховувати її не для щастя, а готувати до праці життя...». «Виховання повинне розвивати в людині звичку до праці, воно повинне дати їй можливість знайти для себе працю в житті».

Тематика рефератів і письмових повідомлень

1. К.Д. Ушинський про психологічні засади виховання і навчання. Книга «Людина як предмет виховання».
2. К.Д. Ушинський про сімейне і суспільне виховання дітей дошкільного віку.
3. К.Д. Ушинський про соціальну природу гри і її виховну роль.
4. Ідеї К.Д. Ушинського і відродження національної системи виховання.
Література: [3; 6; 9; 13; 15; 22; 25].

Практичне заняття 11. Освітня діяльність і літературно-педагогічна спадщина С. Русової та Г. Ващенко в контексті сучасності

Мета: Ознайомити студентів із розвитком освіти на Україні в першій половині ХХ ст. Поглиблено ознайомитися із працями С. Русової та Г. Ващенко, проаналізувати їх погляди на виховання дітей дошкільного віку.

Питання для обговорення:

1. Просвітницька діяльність педагогів періоду УНР.
2. Характеристика освітніх процесів після розпаду УНР.
3. Педагогічна діяльність і літературно-педагогічна спадщина С. Русової.
4. Педагогічна діяльність Г. Ващенко.

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Які принципи і правила навчання дітей дошкільного віку виокремлює С. Русова?
2. Складіть схему змісту українського дошкільного виховання на основі праці С. Русової (за вибором).
3. Чому С. Русова увійшла до історії як фундатор вітчизняної теорії і методики дошкільного виховання?
4. Проаналізуйте позицію Г. Ващенко, який не погоджується із Сократом та Й. Гербартом, котрі зводили моральність до знань, до мудрості. Вважаючи, що «людина не тому робить зле, що хоче робити його, а тому, що не знає, що таке добро».
5. Як ви вважаєте, знання – це мета розумового виховання чи його засіб?

6. У чому полягають спільність і відмінність поглядів С. Русової і Г. Ващенко на українську виховно-освітню систему? Доведіть свої судження на прикладах.
7. Які основні напрями і завдання покладено автором в основу гармонійного виховання молоді в українській незалежній державі?
8. Покажіть спільність і відмінність поглядів С. Русової і Г. Ващенко на проблеми дошкільного виховання дітей. Доведіть свої судження на прикладах.

Тематика рефератів і письмових повідомлень

1. Педологічна служба в школах України у 20–30-х роках.
2. С. Русова про значення дошкільного виховання в системі національного виховання.
3. С. Русова про мету і зміст виховання в національній школі.
4. Літературно-художня творчість Г. Ващенко.
5. Г. Ващенко про виховання молоді на загальнолюдських засадах.
6. С. Русова і Галичина.
7. Еміграційний період життя С. Русової.
Література: [3; 6; 9; 13; 15; 22; 25].

Практичне заняття 12. Педагогічні системи видатних українських педагогів ХХ ст.: А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського.

Мета: Розкрити зміст педагогічної системи А. Макаренка, витоки його літературної діяльності. Поглиблено ознайомитися із працями В. Сухомлинського та проаналізувати його погляди на виховання дітей дошкільного віку.

Питання для обговорення:

1. Становлення радянської педагогічної науки в Україні довоєнного періоду.
2. Педагогічна система А. Макаренка: сутність, провідні положення, можливості використання в сучасних умовах.
3. Сімейна педагогіка в працях А. Макаренка.
4. Педагогічна діяльність і літературно-педагогічна спадщина В. Сухомлинського.
5. Філософія дитинства і дитячого щастя (за В.Сухомлинським).
6. Творче використання педагогічних ідей В.Сухомлинського вихователями дитячих садків і вчителями початкової школи.

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Що зумовило політику «українізації» в культурно-освітньому житті України 20-х – поч. 30-х рр.?
2. Які основні освітні завдання вирішувала радянська влада в Україні в 40-х та поч. 50-х рр. ХХ ст.?
3. Які основні освітні завдання вирішувала радянська влада в Україні у 80-х рр. ХХ ст.?

4. Як трактували мету виховання А. Макаренка та В. Сухомлинський?
5. Як розуміти слова В. Сухомлинського: «Школа – це колиска народу»?
6. Підготувати презентацію, яка висвітлює життєвий шлях та педагогічну діяльність А. Макаренка.
7. Підготувати презентацію, яка висвітлює життєвий шлях та педагогічну діяльність В. Сухомлинського.
8. Проаналізуйте одну з виховних ситуацій з досвіду роботи В. Сухомлинського. Розв'язанню завдань якого напряму виховання сприяють спеціально створені умови?
9. Яке місце у встановленні В. Сухомлинського як науковця і вчителя займала народна педагогіка?

Тематика рефератів і письмових повідомлень

1. Вчення А. Макаренка і В. Сухомлинського про колектив.
 2. Використання педагогічних ідей А. Макаренка в роботі сучасного дошкільного закладу.
 3. А. Макаренко і В. Сухомлинський про батьківський авторитет.
 4. Народнопедагогічні основи творчості В. Сухомлинського.
 5. В. Сухомлинський про почуття любові і поваги до матері.
 6. Вплив ідей В. Сухомлинського на розвиток дошкільної педагогіки.
- Література: [4; 11; 14; 15; 21; 23; 25; 30].

Практичне заняття 13. Педагогічна думка, освіта, становлення суспільного дошкільного виховання в Галичині в кінці XIX - 30-х рр. XX ст.

Мета: Ознайомити студентів з особливостями становлення суспільного дошкільного виховання в Галичині в кінці XIX - 30-х рр. XX ст. та проаналізувати педагогічні погляди галицьких педагогів цього періоду.

Питання для обговорення:

1. Розвиток педагогічної думки в Галичині в кінці XIX – на поч. XX ст.
2. Основні періоди розвитку національного дошкільного виховання у Галичині.
3. Роль товариств в організації дошкільних установ у Галичині.
4. Освітньо-виховні ідеали, погляди та культурно-просвітницька діяльність науковців та практичних працівників України в теорію і практику дошкільного виховання.
5. Внесок духовенства у розвиток українського шкільництва в Галичині.

Тематика рефератів і письмових повідомлень

Підготувати індивідуально-творче завдання про життя і педагогічну діяльність галицьких педагогів.

Література: [3; 13; 14; 16; 19; 22; 24; 25].

Практичне заняття 14-15. Освіта, суспільне дошкільне виховання у другій половині XX ст. – на початку XXI ст.

Мета: Ознайомитися та проаналізувати державні освітні документи: стандарти та конституційні статті, концепції про освіту.

Питання для обговорення:

1. Освітня політика незалежної Української держави. Відродження національної школи та дошкільного виховання.
2. Вплив процесів гуманізації і демократизації суспільного життя на розвиток педагогіки, освіти, виховання.
3. Перспективи і напрями розвитку освіти, вимоги до її змісту, рівня і обсягу.
4. Повернення до джерел народної педагогіки. Педагоги-новатори. Альтернативні та авторські програми в галузі дошкільного виховання.

Додаткові питання і завдання (для бесіди, самоконтролю)

1. Складіть план основних структурних компонентів закону «Про освіту», «Про дошкільну освіту».
2. Випишіть статті Конституції України, які позначають місце освітніх напрямків України.
3. Відображення завдань і шляхів реформування української школи й педагогіки в Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Концепції нової української школи..
4. Охарактеризуйте основні концептуальні засади програм виховання та навчання дітей дошкільного віку.
5. У чому полягає значення народної педагогіки у відродженні українського дошкілля?

Тематика рефератів і письмових повідомлень

1. Провідні тенденції у розвитку сучасного дошкільного закладу за рубежом.
2. Українське шкільництво і педагогічна думка за межами України: традиції, сучасність.
3. Шляхи формування дошкілля на сучасному етапі розвитку українського суспільства.
4. Реформування дошкільної освіти в 90-х роках XX ст. – на початку XXI ст.
5. Шляхи впровадження ідей народної педагогіки в навчально-виховний процес сучасного дошкільного закладу.
6. Українська діаспора як історичне та соціально-культурне явище.
7. Міжнародне співробітництво України в галузі дошкільної освіти.

Література: [3; 14; 16; 19; 22; 24; 25; 30].

7. Самостійна робота.

№ п/п	Тематика	К-сть	К-сть
		годин	годин
		ДФН	ЗФН
1.	Антична педагогіка. Виховання і навчання дітей: від Античності до Середньовіччя.	5	12
2.	Педагогічна думка про дошкільне виховання у Європі в епоху Відродження та Реформації.	5	12
3.	Освітня діяльність та педагогічні погляди представників західноєвропейської педагогічної науки XVII–XVIII ст. в галузі дошкільного виховання.	6	12
4.	Розвиток педагогічної думки і суспільне дошкільне виховання дітей у Західній Європі у XIX–XX ст.	6	12
5.	Народна педагогіка як джерело і основа наукової дошкільної педагогіки.	6	12
6.	Розвиток виховання та освіти на території України із стародавніх часів до початку XX ст.	6	12
7.	Освіта, суспільне дошкільне виховання у першій половині XX ст.	6	12
8.	Педагогічна думка, освіта, становлення суспільного дошкільного виховання в Галичині в кінці XIX - 30-х рр. XX ст.	6	12
9.	Освіта, суспільне дошкільне виховання у другій половині XX ст. – на початку XXI ст.	6	12
Разом:		52	108

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Історія дошкільної педагогіки» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- розв'язування тестових завдань;
- завдання на конструювання оптимального набору понять і категорій власного дослідження;
- поточне опитування;
- вирішення проблемних запитань;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- екзамен.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

В процесі вивчення дисципліни використовують наступні методи оцінювання навчальної роботи студента за 100-бальною шкалою:

- поточне опитування;
- оцінювання виконання письмових робіт (ректорської контрольної

роботи);

- оцінювання виконання КППЗ

- екзамен.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Історії дошкільної педагогіки» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Письмовий екзамен	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
1. Усне опитування під час заняття (1-4 теми по 5 балів = 20 балів) 2. Письмова робота – макс. 80 балів	1. Усне опитування під час заняття (5-9 теми по 5 балів = 25 балів) 2. Письмова робота – макс. 75 балів	1. Написання та захист КППЗ = 80 б. 2. Виконання завдань під час тренінгу = 20 б.	Тестові завдання (15 тестів по 4 балів за тест) – макс. 60 балів пит. 1 – макс. 20 б. пит. 2 – макс. 20 б.	100

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-58	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Друковані роздаткові матеріали	1–9
2.	Методичні матеріали для проведення інформаційно-комунікаційної роботи	1–9
3.	Електронний варіант лекцій	1–9
4.	Електронний варіант практичних занять	1–9

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ З ІСТОРІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підручник. К.: Либідь, 2006. 424 с.
2. Демченко О. П. Практикум з історії педагогіки: навч.-метод. посіб. К.: Видавничий дім «Слово», 2012. 323 с.
3. Дроб'язко П. І. Українська національна школа: витоки і сучасність: посібник. К.: Академія, 1997. 181 с.
4. Елькін М. В. Історія педагогіки: [навчально-методичний посібник до самостійного вивчення дисципліни] / М. В. Елькін, М. М. Головкова, А. А. Коробченко. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. 204 с.
5. Живодьор В. Ф. З історії національного шкільництва: [навчально-методичний посібник] / В. Ф. Живодьор, А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна. К.: ІЗМН, 1998. 144 с.
6. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий дім Слово, 2010. 1032 с.
7. Історія дошкільної педагогіки: хрестоматія: навчальний посібник для студ. пед. ін-тів / упоряд.: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. К.: Вища школа, 1990. 423 с.
8. Історія педагогіки: навчальний посібник; за ред. О. А. Дубасенюк, М. В. Левківського. Житомир: ЖДПУ, 1999. 336 с.
9. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Уклад.: О. О. Любар; за ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005. 767 с.
10. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: навчальний посібник / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна, Н. Г. Осьмук; за заг. ред. проф. А. А. Сбруєвої. Суми: ВВП «Мрія», 2015. 250 с.
11. Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посіб. / Заг. ред. Є. І. Коваленко. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.
12. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: [навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів] / В. П. Кравець. Тернопіль, 1996. 436 с.
13. Кравець В. Історія української школи і педагогіки: [навч. посібник для студентів педагогічних навчальних закладів та університетів] / В. П. Кравець. Тернопіль, 1994. 358 с.
14. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-е. К.: Центр учбової літератури, 2011. 190 с.
15. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: [навч. посібник] / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко. К.: т-во «Знання», КОО,

2003. 450 с.

16. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХ – ХХ ст.) / [упоряд. Л. Д. Березівська та ін]. К.: Наук. світ, 2003. 418 с.

17. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: навч. посіб. / Л. Медвідь. К.: Вікар, 2003. 335 с.

18. Мосіяшенко В. А., Задорожна Л. В., Курок О. І. Історія педагогіки України в особах: навч. посібник / В. А. Мосіяшенко, Л. В. Задорожна, О. І. Курок. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. 266 с.

19. Народна педагогіка: світовий досвід / [уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко]. К.: Знання-Прес, 2003. 134 с.

20. Сбруева А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: навч. посібник. Суми: СумДПУ, 2000. 208 с.

21. Скільський Д. Історія зарубіжної педагогіки : посіб. / Дмитро Скільський. К. : Смолоскип, 2011. 376 с.

22. Сисоєва С. О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 308 с.

23. Стельмахович М. Вибрані педагогічні твори // У двох томах. – Том 2. Українська етнопедагогіка / Упоряд.: Л. Калуська, В. Ковтун. М. Ходак / За заг. ред. Л. Калуської. Івано-Франківськ-Коломия. Видавничо-поліграфічне товариство «Вік», 2012. 462 с.

24. Сухомлинська О. В. Періодизація педагогічної думки в Україні: кроки до нового виміру // Збірник наукових праць: Спеціальний випуск «До витоків становлення української педагогічної науки» / О.В. Сухомлинська. К.: Науковий світ, 2002. С.31–40.

25. Улюкаєва І. Г. Історія дошкільної педагогіки: підручник / І. Г. Улюкаєва. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 424 с.

26. Улюкаєва І. Г. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: Навчальний посібник / Упорядник Улюкаєва І. Г., за заг. ред. Улюкаєвої І. Г. 2-е вид., доп. Донецьк: ТОВ «Юговосток, Лтд», 2008. 213 с.

27. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: Навчальний посіб. / За заг. ред. Н. Борисової. К.: Вища школа, 2004. 511 с.

28. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцко]. [в 2-х т.]. Харків : ХНАДУ, 2011. Т. 1. 456 с.

29. Хрестоматія з історії педагогіки / [за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А. В. Троцко]. [в 2-х т.]. Харків : ХНАДУ, 2011. Т. 2. 524 с.

30. Ярощук Л. Історія педагогіки : навч.-метод. комплекс / Лілія Григорівна Ярощук. Бердянськ, 2013. 392 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антологія педагогічної думки Східної Галичини та українського зарубіжжя ХХ століття: навч. посіб. / [Т. К. Завгородня, З. І. Нагачевська, 26

- Н. М. Салига та ін.]. Івано-Франківськ: Видавництво «Плай», 2008. 480 с.
2. Видатні українські педагоги: інформаційний довідник / авт. упор. Л. В. Калуська. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 224 с.
 3. Дичківська І. М., Поніманська Т. І. М. Монтессорі: теорія і технологія. К.: Видавничий дім «Слово», 2006. 304 с.
 4. Джус О. Творча спадщина Софії Русової періоду еміграції / О. Джус. Івано-Франківськ: Плай, 2002. 260 с.
 5. Зайченко І.В. Педагогічна концепція С. Русової: Навчальний посібник для студентів педагогічних спеціальностей вузів / Передмова М. Д. Ярмаченка. 2-е вид., доп. і перероб. Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2000. 234 с.
 6. Історія соціального виховання (з давніх часів до середини ХХ століття): Хрестоматія / Упоряд.: О. С. Радул та ін. Кіровоград: ТОВ «Уменс-ТД», 2010. 464 с.
 7. Кузь В.Г. Українська козацька педагогіка і духовність / В. Г. Кузь, Ю. Д. Руденко, О. Т. Губко. Умань, 1995. 115 с.
 8. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля: У 3 частинах. Ч. 2: Навчальний посібник / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 360 с.
 9. Мітюров В. Н. Педагогічні ідеї Я.А.Коменського на Україні / В. Н. Мітюров. К., 1971. 136 с.
 10. Нагачевська З. І. Становлення і розвиток суспільного дошкільного виховання в Галичині (XIX – перша третина ХХ ст.): Програма і методичні рекомендації до спецкурсу. Івано-Франківськ: Плай, 1997. 44 с.
 11. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: підручник / А. М. Бойко, В. Д. Бардінова та ін. К.: ВД «Професіонал», 2004. 576 с.
 12. Салига Н. Історія дошкільної педагогіки : навчально-методичний посібник до курсу / Наталія Салига. – 2-ге вид., виправл., доп. Івано-Франківськ, 2016. 96 с.
 13. Світ педагогіки Східної Галичини й українського зарубіжжя ХХ століття: ідеї, афоризми, висловлювання: Навч. посіб. / Укладачі Завгородня Т. К., професор; Прокопів Л. М., к.п.н, доцент; Стражнікова І. В., к.п.н., доцент. Івано-Франківськ: видавець Третяк І.Я., 2010. 212 с.
 14. Софія Русова і Галичина. Збірник статей і матеріалів / Упор. Нагачевська З. І. Івано-Франківськ: Вік, 1999. 126 с.
 15. Софія Русова. З маловідомого і невідомого. – Ч. 1: Несторка української педагогічної літератури / Упоряд. О. Джус, З. Нагачевська; автор вступ. статті З. Нагачевська. Івано-Франківськ: Гостинець, 2006. 456 с.
 16. Сявавко Є.І. Українська етнопедагогіка: навч.-метод. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 159 с.

17. Українська педагогіка в персоналіях: у 2-х кн.: навч. посібник /за ред. О. В. Сухомлинської. К.: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.; Кн. 2. 552 с.

ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

1. <https://mon.gov.ua/ua> – сайт Міністерства освіти і науки України.
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського.
3. <https://osvita.ua/> – тематичний ресурс в українському Інтернеті, присвячений освіті в Україні та за її межами.
4. <https://ukped.com/home.html> – портал «Українська педагогіка».

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ:

1. «Дошкільне виховання».
2. «Вихователь – методист дошкільного закладу».
3. «Палітра педагога».
4. «Психолог дошкілля».
5. «Педагогіка толерантності».